

Egenkontrollprogram för försäljning av
 - tobaksvaror
 - e-cigarettor och påfyllningsbehållare
 - tobaksfria nikotinprodukter

Värt att veta om egenkontrollprogram

Du som tänker sälja tobaksvaror/e-cigarettor och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter till konsumenter ska utöva egenkontroll över att försäljningen sker i enlighet med bestämmelserna i gällande lagstiftning. Du ska dokumentera kontrollen av verksamheten i ett egenkontrollprogram som är anpassat för din verksamhet. Det är näringsidkaren, det vill säga du som äger verksamheten, som ansvarar för att det finns ett egenkontrollprogram. Programmet bör bland annat beskriva försäljningsställets rutiner för att kontrollera ålder, marknadsföring och märkning.

Ett egenkontrollprogram fungerar som ett stöd för dig som näringsidkare i egenkontrollen och är ett viktigt underlag för kommunen vid en tillsynskontakt. När du anmäler försäljning av eller ansöker om tillstånd för försäljning av tobaksvaror/e-cigarettor och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter till kommunen ska du samtidigt bifoga en kopia av ditt egenkontrollprogram.

Försäljningsställe

Namn på försäljningsstället	Gatuadress	
Postnummer och postort	E-post	
Kontaktperson	Telefon	Antal anställda

Ägare

Firmanamn (AB, HB, enskild firma etc.)	Organisationsnummer / personnummer
--	------------------------------------

Försäljning av

☐ Tobaksvaror	☐ E-cigarettor och påfyllningsbehållare	☐ Tobaksfria nikotinprodukter
--------------------------------------	--	--

Nedan följer ett förslag på vad ett egenkontrollprogram för försäljning av tobaksvaror/e-cigarettor och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter kan innehålla. Mer information om egenkontrollprogram finns på Folkhälsomyndighetens hemsida: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/v/vagledning-for-egenkontrollprogra>

Information om åldersgränsen

För att informera om åldersgränsen ska ni ha minst en tydlig och klart synbar skylt på försäljningsstället.

På vilka sätt informerar ni kunderna om att ni inte får sälja eller lämna ut anmälda produkter till någon som är under 18 år?

☐ Skyltar/ dekal ☐ Muntligen i kassan ☐ Informationsblad ☐ Annat:
--

Skylden ska normalt sett placeras vid kassan för att uppfylla kravet på att vara tydlig och klart synbar. Det finns inget som hindrar att ni placerar fler skyltar på andra platser på försäljningsstället.

Var är skyltar eller dekaler placerade på försäljningsstället?

- Vid kassan
- På entrédörren
- På skyltfönster
- Annat:

Rutiner för ålderskontroll

Den som säljer eller lämnar ut tobaksvaror/e-cigarettor och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter ska vara säker på att kunden har fyllt 18 år. Personen som säljer eller lämnar ut varan, exempelvis expediten i kassan, är personligen ansvarig för att ingen under 18 år får köpa tobak/e-cigarettor och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter. Det betyder att den som vid försäljning överlämnar varan till någon som inte har fyllt 18 år kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Om kassapersonalen är osäker på kundens ålder ska de begära legitimation.

Det kan vara svårt att enbart genom utseendet bedöma en ung persons ålder. Ett sätt att försäkra sig om att en person fyllt 18 år är att begära legitimation av alla som ser ut att vara under 25 år. Om kunden inte har fyllt 18 år får varan inte säljas eller lämnas ut. Varan får heller inte lämnas ut om det finns särskild anledning att tro att varan kommer att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år.

Vilka rutiner har ni för ålderskontroll på försäljningsstället?

- Om vi är osäkra på om kunden har fyllt 18 år frågar vi efter legitimation.
- Vi kontrollerar kundens ålder via födelsedata på legitimationen.
- En ålderssticka (dekal) finns för att underlätta ålderskontrollen.
- Vi rekommenderar personalen att begära legitimation av alla kunder som ser ut att vara under år.
- Om kunden inte kan visa att han eller hon är över 18 år, så nekas köp.
- Om kunden inte visar legitimation på begäran, så nekar vi köp.
- Om personalen misstänker att en tobaksvara/ e-cigarettor och påfyllningsbehållare/ tobaksfri nikotinprodukt är avsedd för någon som är under 18 år, så nekar vi köp.
- Om kunden är påstridig så tillkallas en chef eller annan ansvarig personal.
- Annat:

Alla tobaksvaror/ e-cigarettor och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter som säljs till konsumenter ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera ålder. Därför måste det finnas rutiner för ålderskontroll även vid försäljning genom automat, postorder, internet eller liknande.

Vilka rutiner har ni för ålderskontroll om försäljningen sker via automat, postorder, Internet eller liknande?

- Detta är inte aktuellt.
- Ålderskontroll vid köp på Internet görs via bankkort eller liknande.
- Försändelser via post skickas med rekommenderat brev, mottagningsbevis, personlig utlämning eller liknande.
- Försändelser via post innehåller uppgifter om att varan inte får lämnas ut till någon som inte har fyllt 18 år.
- Annat:

Har ni någon rutin för att följa upp hur personalen hanterar kravet på ålderskontroll?
I så fall, vilken?

- Personalmöte
- Informationsblad
- Intern utbildning
- Extern utbildning
- Annat:

Riskbedömning och särskilt stöd

Finns det situationer då det är problematiskt att följa bestämmelserna om åldersgränsen?

På vilket sätt hanterar ni problematiska situationer, exempelvis om köparen inte kan visa eller inte vill lämna legitimation?

Stöd och utbildning till personal

En näringsidkare som säljer tobaksvaror/e-cigarettor och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter till konsumenter ska ge personalen den information och det stöd som behövs för att de ska kunna följa tobakslagen och anslutande föreskrifter. Det är också viktigt att all personal som arbetar i kassan och lämnar ut tobaksvaror/e-cigarettor och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter känner till sitt personliga straffansvar i samband med försäljningen.

På vilka sätt informeras eller utbildas personalen om kravet på ålderskontroll och övriga bestämmelser gällande ovan anmälda produkter?

- Vid anställning av ny personal
- Personalmöten
- Intern utbildning
- Extern utbildning
- Informations- och utbildningsmaterial
- Annat:

Hur ofta informeras eller utbildas personalen om kravet på ålderskontroll och övriga bestämmelser vid ovan anmälda produkter?

- Vid nyanställning.
- Minst en gång per år.
- Vi använder en tabell för att notera tidpunkterna för information & utbildning till personal (se bilaga 2).
- Annat:

Det finns inget ålderskrav i lagen för den som säljer ovan anmälda produkter. Däremot måste den som säljer dessa varor vara införstådd med lagen och ha en reell möjlighet att vägra sälja till minderåriga. I många fall är detta svårt för en person som inte själv har fyllt 18 år.

Vilket särskilt stöd ger ni till personal under 18 år för att hantera sådana situationer?

Information om kontrollköp

Kommunen har rätt att göra kontrollköp för att testa om försäljningsställen har bra rutiner för sina ålderskontroller. Det innebär att en person som har fyllt 18 år och ser ung ut testar om det går att handla tobak/e-cigarett och påfyllningsbehållare/tobaksfria nikotinprodukter utan att visa legitimation. Syftet är förbättra rutinerna för ålderskontroll.

Kom ihåg att informera din personal om att ert försäljningsställe kan få besök av någon som gör ett kontrollköp!

Krav på information, varningstexter med mera

En **tobaksvara** är en produkt som innehåller tobak och som är avsedd att rökas, snusas, sugas på eller tuggas.

Exempel på tobaksvaror är cigaretter, cigarrer, cigarromslag, cigariller, pip- och rulltobak, snus, tuggtobak, portionstobak, råttobak och tobak till vattenpipa. Alla tobaksvaror ska ha hälsovarningar och cigarettpaket ska dessutom ha en innehållsdeklaration. På cigarettförpackningar ska hälsovarningarna vara tryckta.

Hälsovarningarna ska vara på svenska. Tobaksvaror som är omärkta eller felaktigt märkta får inte tillhandahållas till försäljning.

En **elektronisk cigarett** är en produkt som kan användas för konsumtion av nikotinånga via ett munstycke, eller beståndsdel av den produkten, inbegripet en patron, en tank och anordningen utan patron eller tank.

Påfyllningsbehållare är en behållare som innehåller vätska som innehåller nikotin och som kan användas för att fylla på en elektronisk cigarett. Elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare som är omärkta eller felaktigt märkta, eller saknar informationsblad får inte tillhandahållas till försäljning.

En **tobaksfri nikotinprodukt** är en produkt utan tobak som innehåller nikotin för konsumtion (ej läkemedel eller medicinteknisk produkt) till exempel vitt snus. Produkten ska vara märkt med innehållsdeklaration och hälsovarning. Märkningen får inte heller antyda att en produkt är mindre skadlig än en liknande produkt eller likna ett livsmedel eller kosmetisk produkt.

Har ni någon rutin för att kontrollera och säkerställa att tobaksvaror/ e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter är korrekt märkta? I så fall, vilken?

- Vi utbildar personalen om hur tobaksvaror/ e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter ska vara märkta.
 - Vi kontrollerar att tobaksvaror/ e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter är korrekt märkta i samband med inköpet.
 - Vi kontrollerar att tobaksvaror/ e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter är korrekt märkta i samband med uppackning i butiken.
 - Om märkningen av tobaksvaror/ e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter ser annorlunda ut så gör vi en extra kontroll.
 - Om tobaksvaror/ e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter inte är korrekt märkta så tar vi bort dem från försäljningsstället och kontaktar leverantören.
 - Annat:

Marknadsföring

Det är endast tillåtet att marknadsföra tobak och e-cigarett och folköl inne på försäljningsstället genom att tillhandahålla varorna till försäljning och genom kommersiella meddelanden i dessa varors närhet. Meddelandena får inte vara påträngande, uppsökande eller uppmana till bruk av dessa varor.

Har ni någon rutin för att kontrollera att marknadsföringen på försäljningsstället är tillåten? I så fall, vilken?

Avvikelse

Du ska ha kontroll över din försäljning och även se till att din personal följer bestämmelserna. Det är viktigt att du åtgärdar brister som kan uppstå. Om bestämmelserna i lagen eller anslutande föreskrifter inte följs kan kommunen besluta om administrativa sanktioner mot dig som näringsidkare för att du ska rätta till felen. Till exempel så kan kommunen förbjuda dig att sälja tobak/e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter under en viss tid. Som ett stöd för dig själv kan du dokumentera vilka åtgärder du gjort, om en brist uppstår. Då blir det också lättare för dig att följa upp om bristen har rättats till.

- Personalen får en genomgång av försäljningsbestämmelserna
 - Vi tar kontakt med kommunen för att få informationsmaterial.
 - Tobak/ e-cigarett och påfyllningsbehållare/ tobaksfria nikotinprodukter säljs bara i en särskild kassa med erfaren personal.
 - Erfaren personal får särskilt ansvar för försäljningen och för att stödja oerfaren personal.
 - Annan åtgärd:

Underskrift

Ort och datum
Underskrift (behörig firmatecknare)
Namnförtydligande

I samband med att du om ansöker ett tillstånd eller anmäler försäljning kommer dina personuppgifter att behandlas i enlighet med dataskyddsförordningen (GDPR).

Den rättsliga grunden för att samla in dina personuppgifter grundar sig på artikel 6.e dataskyddsförordningen. Ändamålet med att samla in dina personuppgifter är för att kunna handlägga ansökan om tillstånd och utföra tillsyn inom ramen för verksamheten och bolaget.

Du har rätt att få felaktiga personuppgifter rättade. Om du har invändningar mot behandlingen av dina personuppgifter kan du i första hand vända dig till handläggare för alkoholärenden.

För mer information om dataskyddsförordningen och hur personuppgifterna hanteras inom Sundsvalls kommun: www.sundsvall.se/personuppgifter.